

www.e-rara.ch

Caspari Bauhini Basileens. archiatri & praxeos profess. ordinari. De lapidis Bezaaris Oriental. & Occident. Cervin. & Germanici ortu natura differentiis veroque usu

Bauhin, Caspar

Basileae, anno 1625

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-75692>

Caput I[-IX]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

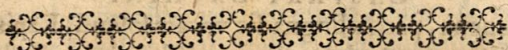
e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

DE NOMINE BEZAAR.

CAPVT I.

OCABVLVM Bezaar, alii *a* Hebraicum, alii *b* Persicum esse censent: illi Belzaar, vel Belzahard *c* legunt: vel vt Boetius, à Beluzar Hebraico & Chaldaico vocabulo: *c* nomine composito *d* ex Bel, & Zaar, quorum illud dominum, hoc verò venenum significat; vel *e* Bahalzahar, id est, dominator veneni. Hebræi namque sagacissimi naturæ interpretes, & qui nomina rebus, pro cuiusque natura indiderunt, ita appellarunt. Vnde lapidem istum, Gesnerus *a* quasi dominum veneni, dictum coniicit. Cuius etymologiæ ratione, meritò pro cuiusuis veneni antidoto peculiari, vsurpatur; quem aliqui *f* Be-gaar vocant.

Qui Persicum asserunt, & ab Arabibus vsurpatum, Bedezahar legunt, vel *g* Badzahar: Serapioni *h*, Albezahar nomen Persicum est, & est expellens nocumentum; quo nomine & Aui-cenna *i* vsus est, licet in veteri eius indice *k* Bezarahat occurrat: apud alios *k* Bezarad, vel potius *k* Bedezarahath: apud Rhasin *l* Bezahar, & apud Ianuensem, *m* cui & Bezarad: apud Auerroem *n* Bedazar: apud Pandectarium *o* Bezarhar; & Bezaar. Bezahart legit Scaliger *p*, & vitam conseruantia reddit; & Arabes antidota ad

venena, patria lingua sic vocare solent. Lapis theriacalis, Arabibus Bezoar, Villanouo *q*; Bedzahar, Valefco: tandem Gorræor Bezaar, qui lapidem solis Arabibus notum, & nomen apud Græcos non habere scribit; & Pancirolla *s* superiori ætate incognitum, Latinis & Græcis nunquam asserit. Notatu tamen dignum, Bezard, vt habet *t* Ianuensis, vel vt Pandectarius *u* Bezaard, vel Bezadaret, vel Bezarat, Berz & Berzad, etiam ab Arabibus de ipso Galbano *x* dici, propter virtutem eius excellentem contra venena: quod ex Auicenna *y* & Serapione colligere est, prout eius translator exposuit, qui in Theriacæ descriptione eius meminere; & vbi Andromachus, & Galenus, Galbanum requirunt, ibi Auicenna Bezaar, vel Bezaard posuit, licet Bellunensis *z* Bazard, vel Bezard legat. Sic & ipsam Theriacam, Bezardem Pandectarius *u* nominat. Sed ad rem.

Nomen hoc dupliciter considerari potest, vel in genere, vel in specie: In genere *aa*, quatenus omnibus medicamentis veneno resistentibus, competit, & noxam corpori à veneno illatam, expellit. Probatnr definitione ab Auicenna *bb* proposita: Albezahar, & Theriaca, inquit, sunt medicinæ, quarum proprietates est, vt conseruent sanitatem, & virtutem in spiritu, vt ex eis expellat nocumentum veneni à se. Quare Cardanus *cc* exponens, quæ sint Alexipharmaca, & quomodo cognoscenda, quatuor genera constituendo, quartum genus inveniri asserit, quod

quod generaliter venenis etiam resistat, & vocetur Bezahar apud Arabes, cum sine adiectione profertur; & cum refertur ad venenum certum, dicitur Bezahar eius; vt Napelli, Moschus. Nam cum lapis *dd* Bezoar inter antidota principatum sibi vindicarit, factum, vt per *αὐτονομασίαν* omne id, quod toxica elidere creditur, ea denominatione insigniatur. Hinc electuaria, & pulueres Bezaardici, ex Arabum gasis accersiti; & quot sunt venenorum species, totidem Bezoar statuunt, vt cuilibet veneno peculiare sit Bezoar. Et sic Albezoar, seu Bezaardicum medicamentum, erit idem cum Alexiterio & Alexipharmaco; nihil enim refert, siue Alexiteria, siue Alexipharmaca, in hoc Galenum *ee* imitati, dicamus; quamuis *cc* neget, Bezahar Arabum idem esse, quod Alexipharmacum Græcorum. Quod si de his duobus lacryma cerui, & de smaragdo, cui vis omnibus venenis resistendi tribuitur, loquatur, concedimus: sin de aliis, vt de Terra sigillata, Bolo armeno, & similibus, tunc dicimus, hæc à Græcis inter Alexipharmaca, ab Arabibus inter Bezahardica fuisse relata, vt infra ostendemus. Sic Marsilius Ficinus *ff* smaragdum, Hyacinthum, Topazium, hos lapides ab antiquis, appellari Bezoar, id est liberatores mortis, asserit; & quod Theriacā in hoc excellent, quod hæc venena à se pellat, non verò ad se trahat, huiusmodi autem lapides vtrumque facere; quare & per os exhiberi, & plagæ, morsuræ, & bullæ venenosæ superponi posse.

nis à tota substantia resistunt, vt semen citri, radix Zedoariæ *mm* & similia : sic inter composita, Theriaca à Galeno *mm* inter Bezoardica enumeratur. Quare Rabi Moyses *oo* asserit, Theriacam magnam electâ, dein Mithridatium, tum diatefferon, omnibus medicinis compositis à venenis liberantibus, præferre debere : Sic Guaynerius, *pp* ignorato veneno, Theriaca magna statim in potu exhibeatur ; hoc enim omnium animalium commune Bezeare esse potest : addens, ad idem valere lapidem Bezeare, coagulum leporis, vnicornu, tormentillam, radicem diptamni. Hæc de consideratione nominis in genere, nunc de eo in specie.

Nomen Bezeare in specie, dupliciter quoque considerari potest. Nam primo modo, & particulariter *qq* sumitur pro medicina appropriata ad remouendum nocumentum alicuius particularis seu determinati veneni : hoc modo cuiuslibet particulari *qq* veneno, suum peculiare & specificum est antidotum, seu proprium habet Albezeare seu Bezeare. Vel ut Serapio *rr*, hoc nomen cadit super duo : vnum est, quod cadit super omnem medicinam conuenientem alicui veneno, eò quòd resistit virtuti eius, & expellit nocumentum ab eo, per proprietatem, quæ est in eo. Quamuis Conciliatoris *ss* sententia sit, hoc nomen non solum medicamento contra venena, sed etiam aliis competere : sic enim scribit : De omni medicina, quæ hominem à morte liberare potest, ab aliqua ægritudine, vel vene-

no, illud dici potest, quòd sit Bezoar illius morbi, siue sit illa medicina lapis, vel granum, vel succus, vel aliqua composita medicina: hæc ille. Nam ut eleganter Vallesius *tt*, in rebus quoque inanimis antipathia naturalis euenit: cum enim sint quædã antidota, & simplicia & composita, quæ censentur pluribus venenis aduersari, vt lapis Bezahar, & Theriaca, tamen sunt singulis venenis singula antidota propria, quia est quod cuique particulariter, ac propriè aduersatur, veluti aconito, ruta; opio, generosum vinum; lepori marino, lac. Itaque sunt quædam simpliciter antidota, quædam quorundam: atque deleteriorum generi aduersatur genus alexipharmacorum, vnum vni cuiunque venenorum antidotum.

Eiusmodi exempla plura apud Arabes, aliòsque reperiuntur: vt apud Auicennam *uu* in cura Napelli, vbi refert, esse qui Capparum radices, Napelli Bezehar existiment. Idem *xx* grana pini, & nucem, Anacardiorum Bezahar constituit. Sic eidem *yy* coagula omnia sunt Bezaard, & coagulum hædi, est Euphorbii Bezaard. Sic Conciliatori *zz* scorix ferri bezoar, est Magnes: magnetis bezoar, Smaragdus: Arsenici bezoar, cristallus, &c. Vocat autem Conciliator cuiuslibet veneni bezoar, eam medicinam, quæ absque virtute elementari tale venenum curat: habet enim (ait) quodlibet venenũ, tam minerale, quàm vegetabile, & animale, propriam medicinam oppositam ei, à qua oppositione

tione virtute specifica fit liberatio mortis ab illo veneno. Quare idem *zz* inter medicamenta, quæ venenorum curam absoluunt, & inter Bezoar, differentiam fecit: ita ut in aliquibus curam specificam proponat, cui curæ postea peculiare Bezoar subiungit: in quibusdam, & curam Bezoar eadem esse scribit. Idem videas apud Guaynerium *aaa*, cui Nucis vomicæ bezoar, est cortex citri; Coloquintidis bezoar, Smaragdus; Cantharidū bezoar, semē alkekengi, & cætera.

Altero modo in specie considerari potest Bezoar, non quatenus specificum est contra hoc vel illud venenum Bezoar, sed quatenus hoc nomen vni medicamento competit, quod contra omnia venena ex æquo valet. Vel ut Serapio *bbb*, & ex eo Nicolaus Florentinus *ccc*, & secundum est, quod cadit super lapidem notum, qui conuenit omnibus venenis calidis & frigidis, cum tota sui substantia, & resistit eis bibitus, aut suspensus super patientem *ddd*: vel vt Marfilius Ficinus *eee*, siue fumatur per os, siue ore teneatur, vel à collo suspensus, tùm denique quouis modo applicatus *fff*. Eiusmodi dicitur esse lapis Bezoar, qui aliquibus Albezard *ggg*, vel Bezard, à quo ea, quæ veneno resistunt, Albezahar dicuntur: quem Serapio *hhh* Hager Albezahar, id est lapidem liberantem à venenis, vt Theriaca, vocat: quidam *iii* tamen, legit Hegiar Bedezarahath, lapis Alexipharmacus. Siue ergò in genere, siue in specie vocabulum Bezoar consideres, semper de antidoto contra
venena

venena intelligi debet: quare Scaliger *kkk* vocem Bezahart, vitam conferuans interpretatur: sic enim Arabes antidota ad venena, patria lingua vocare afferit. Vel vt Ianuensis *lll*, Bezard est omnis medicina liberans à venenis: & Marsilius Ficinus *mmm*, Persico idiomate id omne Bezoar ab antiquis appellari solet, cuius est proprietas virtusque pellendi venena. Quare mirari subit, cur Cardanus *mm* radici venenatæ, Bezaris nomen tribuat, dum scribit: In Pely Orientalis Indiæ regione, referunt radicem esse venenosissimam, nomine Bezar, quæ statim occidat, cuius fructus non solum aduersus radicem, sed etiam quæcunq; alia venena præstantissimum fit auxilium: vocatur autem fructus Nirabri. Verùm videtur Cardanus ex Scaligero *ooo* corrigendus, cuius hæc sunt verba: In regno Deli, quod Tartaris Catainis affine est, arbor nascitur, quæ Baxera nominatur: eius radix vorata, illico interficit: cuius mali remedium, fructus est, qui dicitur Nirabri: eo namque venenum tollitur cuiuscunq; generis.

At possitne dari Alexiterium aliquod, quod contra deleteria omnia pariter & æqualiter valeat, non sine causa dubitare *ppp* posset, cum venenorum omnium effectus similes non sint, neque ab eadem causa manantes; quædam enim occulta, & specifica totius naturæ proprietate agunt: alia ab elementari aliqua qualitate præcellente. Itaque suo cuique suum, & proprium contrarium opponendum est, calido frigidum, eiq;ue

eiſque quod formæ proprietate occulta oppugnet; aliud, quod eadem vi propugnet. Contrarium videtur Foreſto *qqq*, qui ex Guaynerio *rrr* iubet, ignorato veneno, Theriacam magnam ſtatim potu exhibere: eſſe enim Bezaar omnibus animalibus venenofis commune.

a Gefner. hiſt. quadruped. de ceruo, litera G. citat hæc ex Gefnero Monardes lib. de lapide Bezoar; ex capite de capra montana, & Fragofus ex capite de capra ſylueſtri: Iordanus de Peſtis phænomeniſtr. 3. cap. 9. Hebræis. ait, Beluzaar appellatus, ac ſi dicas dominus veneni, cùm Baal, & Bel, dominum illis ſignificet, vnde Beli regum denominatio apud Chaldæos. *b* Serapio libr. de temp. ſimpl. cap. 386. & ex eo Pandect. cap. 396. Ianuenſis in clauſe ſanit. Raby Moyſes de ven. tract. 1. cap. 3. & ex hoc Arduynus 1. de ven. 9. & 10. Schnebergerus. *c* Io. Agricola de recens inuent. medic. litera B. Rheginus, & ex hoc Hen. à Bra. *d* Sic & VVittichius: Salmuth in Pancirol. & Syluaticus. *e* Bodinus lib. 2. ſui Theatri. *f* Pet. de Apano de venen. cap. 82. edit. in 8. *g* Auſtori notar. in Garz arom. hiſtor. & Rabi Moyſi de ven. tr. 1. cap. 3. & Ardoyno 1. de ven. 9. Bezaart. *h* de temp. ſimp. cap. 386. & ex eo Nic. Florentinus. *i* lib. 4. ſen. 6. tract. 2. cap. 12. *k* Auſtor notar. in Garzian. *l* lib. 2. diuiſ. cap. 141. & lib. 8 ad Almanforem, cap. 11. 14. 15. *m* in clauſe ſanitatis; & Coſtæus in antiquor. Arabic. nominum expoſit. apud Auic. & Ch. Acoſta. *n* 5. collect. 23. *o* Matth. Syluaticus cap. 96. Bezachar, id eſt omnis medicina ſimplex, contra venenum. Bezaar, id eſt lapis viridis, qui valet contra venenum. & cap. 440. *p* exercit. 184. & Iordanus de Peſte tractat. 3. cap. 9. Gabelchofer; Lonicer. Bezoar; Bezaar, & Bezaharde nomen eſt Arabicum & Perſicum. *q* de doſibus theriac. & ex eo Schillerus de Peſte Britan. ſect. 2. cap. 7. & Penotus in Præfatione denarij. *r* in indice definitionū medic. *s* lib. 2. nouiter repert. tit. 3. *t* in clauſe ſanitatis. *u* Matth. Syluat. cap. 96. *x* Arduynus 1. de ven. 10. *y* 5. canon. in prima deſcript. Ther. prout eius interpres expoſuit. *z* In Arabicorum nominum interpret. apud Auicn. *aa* Bellunenſis lib. de lapid. ex eo Gefn. de quadru-

quadruped. Monardes. & Henricus à Bra: omnis medicina simplex contra venenum, Pandeët. cap. 96. Theriacales, & Bezoarticae, Rabi Moyles de ven. tr. 1. cap. 3. & ex eo Arduynus 1. de ven. 9. in cura veneni in genere: Scaliger. exer. 184. *bb* Lib 2. tract. 1. cap. 4. & l. 4. fen. 6. tract. 1. sum. 2. cap. 1. & ex eo Capeuacius lib. de venen. cap. 4. *cc* 2. de venen. 14. *dd* Iordanus tractat. 3. cap. 9. Gabelchouer. *ee* 5. facu. l. simplic. 18. Paræus lib. 20. cap. 36. Capeuac. de venen. 4. Mercurial. 2. comp. med. 23. *ff* in epidem. audit. cap. 6. *gg* alia tamen nominis fuit explicatio, Gale. 5. simpl. 8. monente: ea enim quæ venenatarum bestiarum cætiis aut venena sanant, Alexiteria nominantur: quæ verò deleteriis medentur, Alexipharmaca. *bb* in clauæ sanitatis. *ii* 5. collect. 23. *kk* secundo can. tr. 1. cap. 4. & Arduynus lib. 1. de ven. cap. 10. *ll* lib. 1. de viribus cordis. *mm* 9. simpl. & ex eo Augenius epist. tomo 3. lib. 4. epist. 10. *nn* Guagnerius tract. de ven. cap. 3. *oo* de ven. tr. 1. cap. 3. ex eo Arduynus 1. de ven. cap. 9. *pp* tract. de ven. cap. 9. & Forestus lib. 30. in Schol. obs. 11. *qq* Arduynus 1. de ven. 10. Schneberg. in cat. medic. *rr* de temper. simplic. cap. 386. ex eo Nicol. Florentinus. Encelius lib. 3. de lapid. cap. 49. & ex eo Schnebergerus. *ff* Petrus de Abano lib. de ven. cap. 82. edit. in fol. *tt* Francisc. Vallesius de sacra Philosophia, cap. 75. *uu* lib. 4. fen. 6. tr. 1. sum. 2. cap. 1. vide etiam tract. 2. cap. 12. *xx* cap. 9. *yy* 2. sui can. tr. 2. de coagulo. *zz* de Abano. lib. de ven. cap. 50. 51. 53. 54. 55. & 56. *aaa* tract. de ven. cap. 9. *bbb* de temper. simpl. cap. 386. idem, sed paucis verbis mutatis ex Serapione & Rhafsi, recitat Marfilius Ficinus in antidot. epidem. cap. 24. *ccc* in specie significat lapidem, qui generatur in oculis ceruorum. *ddd* Sic etiam Arduynus lib. 1. cap. 10. qui addit, prout aliqui afferuerunt auctores, in 8. & 9. c. allegatis. *eee* in antid. Epidem. cap. 24. & Schneberg. *fff* Ficinus addit, ad extrà: Schnebergerus, ad dextram. *ggg* in expositione antiquarum Arab. vocum apud Auicem. edition. Costæi. *hhh* temper. simpl. cap. 386. *iii* Auctor notatur in Garziæ aromat. hist. *kkk* exercit. 184. *lll* in clauæ sanitatis. *mmm* in antid. Epid. cap. 24. *nnn* lib. 7. de subulit. & ex eo Thom. Iordan. de Pestis phœnom. tr. 3. cap. 9. & Gabelchouer. in Baccium. *ooo* exercitation. 158. dist. 6. *ppp* negat Paræus lib. 20. cap. 36. *qqq* lib. 30. Schol. obser. 11. *rrr* tract. de ven. cap. 9.

DE LAPIDE BEZAAR. 15
DE DIFFERENTIIS.
CAPVT II.

Edicamétorum Bezoardicorū classem triplicem esse, præcedenti capite ostensum fuit; verūm de iis tantūm, quæ tertiæ classis sunt, sermo erit, maximè verò de eo medicamento, quod hoc seculo per excellentiam, tanquam remedium cōtra omnia venena certissimum, id nominis obtinuit, & Lapidis Bezaar nomine in Magnatum scriniis asseruatur. Quare vni ne, an pluribus hoc nomen tribuatur; & vtrum differentię aliquot dentur, inquirendum erit.

Diligenter ergo auctores perlegenti, & quæ ab ipsis de lapide hoc proposita, perpendenti, perspicuum fiet, nō vni lapidi, sed pluribus nomen hoc impositum esse. Alii *a* namque, lapidem in capite animalis genitum, exhibent: alii *b*, eum qui ex vesicula fellea hystricis eximitur: alii *c*, metallicum seu minerale faciunt: alii, ex lacrymis *d* cerui condensatis, sed in Oriente, natum asserunt: alii, in angulis oculorum quorundam *e* arietum in Oriente reperiri volunt: alii denique, in animalis corpore genitū, indeque extractum, proponunt; sed de loco, in quo generetur, non convenit inter hos, vt plenius suo loco ostensuri sumus. Sic Bezaardico lapidi similem in corde *f* cerui, in ceruæ *g* ventriculo, & intestinis reperiri nonnulli volunt: imò in equi *h* & ventriculo, & intestinis: plerique

rique tamen vsitatum nunc lapidem Bezaar, ex ventriculo animalis caprę hircouę simili extrahi, constanter affirmant.

Sed rursus & hic, qui ex cauitate animalis hirco caprę ve simili habetur, non solum ratione figurę, coloris, magnitudinis, & substantię differentias suas obtinet, verum etiam ratione loci natalitii, cum alius ex India Orientali, alius ex India Occidentali, siue Peru, alius denique ex Hispaniola adferatur: de quibus omnibus singillatim acturi sumus.

a Scaliger exerc. 153. num. 7. ex hoc Schenckius lib. 7. obser. cap. de Alexiphar. Ferdinand Lopez. lib. 1. hist. Indicę, & ex hoc C. Clusius ad Garziam lib. 1. cap. 46 & VVittichius tr. de Bezoard. cap. 4. *b* Garzias lib. 1. arom. cap. 46. ex eo Schenckius, VVittichius, Sarracenus de Peste, C. Clusius in Garziam, Saxonia lib. de plica, solum nominat. *c* Bellunensis lib. de lapidib. & ex eo Gefner. lib. 1. de quadrup. Monardes lib. proprio: à Bra, lib. 1. cap. 2. Saxonia de febribus, cap. 37. *d* quinam sint, vide capite proprio. *e* Rabi Moyse de venen. tract. 1. cap. 3. & ex eo Arduynus 1. de ven. 9. *f* Jordanus de Peste, tr. 3. cap. 9. Crato Epist. 160. *g* Encelius lib. 3. de lapidibus, cap. 49. *h* Jordanus de peste. tr. 3. cap. 9. *i* Christophorus A Costa: Saxonia de febribus cap. 37. VVittichius tract. de Bezoardicis. Nicol. Monardes de Orientali egit libro proprio, de Occidentali verò, lib. aromatum.

DE

DE LAPIDE PAXAR,

EX CAPITE ANIMALIS EXEM-

pti, de lapide Aspidis &

Buffonis.

CAPVT III.

Vemadmodum in corpore humano, siue paruo mundo, nulla penè pars est, *a* in qua non lapides vel geniti sint, vel generari possint, non secùs, quàm in magno mundo fieri consueuit; sic vix vllum est *b* animal, siue quadrupes sit, siue bipes, pedibusue careat, in quo non & lapides reperiantur, quibus omnibus vsus aliquis ab auctoribus adscribitur, & in hoc, vel illo morbo salutare prædicantur: nobis tantùm de iis, qui contra venena commendantur, sermo erit.

Lapis ergò Paxar dictus primò occurrit, à Iul. Cæsare Scaligero *c* descriptus: in regno Deli lapis, qui Paxar dicitur, in capite cuiusdam animalis inuenitur (quod animal ab Indis Bulgoldalf appellari Ferdinandus Lopez *d* testatur, ipse lapis Bulgolda, Boëtio dicitur) qui mollis est, fusci coloris, amygdali magnitudine (auellanæ, rarus admodum, addit Lopez) qui certa vtilitate ad omnia venena apud incollas in prima commendatione habetur: hæc Scaliger; quem non *d* minore facultate ipso lapide Bezar, aut Malacensi præditum esse, Lopez asserit. Quæ à Scaligero proponuntur, Schenckius *e* etiam refert: quæ verò Lopez recensuit,

ea C. Clusius *f* inter suas notas retulit, & Wittichius *g* Germanicè exhibuit.

Hic non abs re fuerit meminisse etiam lapidis, in Aspidis *h* capite inuenti. Aspis enim cauda deligata suspensus, & vase aqua pleno subiecto, lapidem euomit, qui (siue suspensus *i* eum euomat, siue dissecto capite is eruatur) inter Alexiteria *i* pestis refertur; & ingestus, & gestatus pestilentiali feбри, & venenis ebibitis, aduerfatur: qui etiam hydropicorum *h* ventri alligatus, aquam ad se trahit, liberatque. Sic Aspidis linguam in mensa positam, venenum prodere, Vitalis auctor est.

Pari pacto etiam in Buffonis capite *k* lapis (uti volunt) reperitur, quem cum chelonite nonnulli perperam confundunt, qui in nuper natis, aut etiam annotinis, seu ranis rubetis, siue buffonibus vix inueniri potest, sed annosioribus, qui dudum in arundinibus, rubetis ve, inter sentes ac vepres delituere: cuius materia haud dubiè alia non est, quam ea, quam indies è terra, dum illà hinc indè circumlambunt, contrahunt. Vel, ut Libaius *l*, quibus plus negotii est cum viperis, ac serpentibus, aut quibus cibus aptior suppetit, & locus calidior euocat, colligit, coagulatque, & solidat istam materiam, perinde vt fit in articulis Arthriticorum. Huic & sua est gloria, cum omnes ferè præstantissimum, & efficacissimum ad pestem auxilium esse, asserant: quare etiam contra *m* venena commendatur: imò sunt, qui lapidem hunc gestatum

tum *n*, à venenis tutos præstare afferant. Sic & suo *o* contactu, & blando attritu, inflationes à venenatis bestiis discutere, ac virus omne elicere. Vnde si forex, aranea, scarabei, vespæ, glires, aut aliud animal venenatū parti alicui damnū intulerit, lapide eo admoto, dolorem mitescere, tumorem omnem subsidere, multoties se expertum, Lemnius testatur. Quare sunt *p* qui lapidem hunc in veneni præsentia, varium effici afferant; hinc Albertus in suo de mineralibus tractatu, de lapidibus pretiosis inquit, legisse se in quodam libello de isto lapide, quem Crepandinam vocitent, & virtutes describendo omne venenum manifestare, si annulo aureo (vel *q* argenteo) versus carnem perforato, includatur, & digito ita gestetur, vt carnem *r* attingere possit, tunc veneno præsentate, tantam caliditatem *r* in digito sentiri, vt necesse sit, anulum abiicere. Refert Heurnius *q*, cum iter per Arduennam syluam faceret, vix foeminam se vidisse, quæ non talem anulum argenteum gestaret: quod & nostris satis familiare est. Huius duas species faciunt; alterum album, qui melior & raro inuenitur: alterum nigrum, fuscum cum cæruleo colore, qui in medio similitudinem oculi habet, & ex Buffone mortuo adhuc palpitante extrahi debet: & hi meliores existunt his, qui extrahuntur post diuturnam moram sub terra. Hi in veneno mirabilem virtutem habent: nam cum quis venenum sumpserit, hunc deglutiat: qui deglutitus intestina circumit, venenosam

qualitatem intestinis impressam; extinguit, & per secessum exit, ac reseruari potest. Huc & Draconites referri potest, qui & dentrites, aut Draconius, vel Obsianus, *u* etiam Kimedius vespertinus vocatur, quem in Draconum capitibus reperiri volunt, qui venena, & maximè serpentum fugare fertur.

a Vide Ioan. Kentmanni libellum de calculis. Item Schenckii lythogenesiam. *b* in capite Gamari, Cincædi piscis, in Tuburonibus piscibus Indici maris: In rubetarum seniorum capite: in prægrandium Lacertarum ventriculis, Caymanus dictis: Draconites, in capite Draconis; Chelonites, in capite testudinis: Chelidonius, in ventre hirundinum: Alektorius, in ventriculo galli: in Cypri- no, in perca piscibus. &c. *c* contra Cardanum exerc. 153. num. 7. *d* lib. 1. hist. Indic. ex quo Boëtius lib. 2. de gem. cap. 183. *e* lib. 7. obser. cap. de Alexipharm. *f* ad Garziam lib. 1. capit. 46. *g* sui tract. de B. zoardicis capit. 4. *h* Fumanellus in ferm. de Pestis curat. cap. 6. *i* Fumanellus: Sarracenus com. de peste. Sic Libanius part. 2. lib. 2. batrach. in Schol. cap. 22. narrat, & Hydram, dum excoriatur, euomere in capite gestatam gemmam. *k* Sarracenus de peste: in capite seniorum Rubetarum: Bodinus lib. 2. Theatri: Boëtius lib. de lapid. & gem. 2. cap. 149. pro nugis habet quod de bufonio lapide, eiusque origine traditur: eumque ad lapides stellares obscuriores reduci posse, & qui in agris reperitur, statuit. *l* parte 4. in Schol. cap. 22. *m* Bodinus lib. 2. sui theatri. Adam Lonicerus. *n* Henric. Rantzouius: Hortus sanitatis: Henric. à Bra. *o* Lemnius. Henr. à Bra. *p* Guil. Gratarolus. Forestus lib. 30. obs. 3. *q* Heurnius de peste. *r* Gratarolus, Forestus, Heurnius, Baldus Angelus lib. de Vipera cap. 31. *s* Camillus Leonardus in speculo lapidum lib. 2. lit. B. *t* Forestus de venenis lib. 30. obs. 3. Boëtius 2. lib. de gem. cap. 172. *u* Camillus

loco citato.

DE LAPIDE MALACEN-

SI EX VESICA FELLEA

hystricis exempto.

CAPVT IIII.

IN Pan regni Malacensis Indiæ Orientalis prouincia, eaque sola, in Hystricis *a* felle, vel vesicula fellea *b* porci, lapis reperitur, cuius color dilu-
 tionis purpuræ, qui tangenti læuis, & lubricus, Gallici *c* saponis instar, gustu amarus, quem venenis vnice resistere, Garzias *d* ab horto, & Linscottus, affirmant: cuius facultates, Garzia testante, Dimas Bosque, Valentinus Medicus insignis, experimento in duobus viris, qui venenum hauserant, comprobauit; aqua, in qua lapis aliquandiu maceratus erat, exhibita, & & quidem in aqua *e* vulgari (cùm aqua cordialis deesset, & periculum in mora foret) macerato: qua propinata, etsi gustu quidem amara fuerit, ventriculum eorum corroborauit, & venenum nihil obfuit. Et Linscottus asserit, hanc efficaciam, crebris & domesticis experimentis iam vulgò notissimam, & confirmatissimam esse. Addit Garzias *f* apud indigenas tanta in æstimatione, ob raritatem, esse, vt è duobus, qui simul suo tempore fuerint reperti, alter pro ingenti munere ad eum, qui pro Rege Lusitanæ Indiam gubernabat, missus fuerit; & licet istic Bezar frequens inueniatur, hic tamen ab incolis, cùm rarius inueniatur, longè præfertur *g*.

Et Linscottus asserit, in crebris cōmerciis istic esse, eumque contra venena, & morbos venenatos, Bezoartico longè præstantiorem existimari.

Sed cùm lapidem hunc C. Clusius *b* clarius proposuerit, eius verba subiungere lubet. Anno 1603. ostendebatur mihi lapillus planus, vnguis humani digiti magnitudinem non superans, læuis, coloris ex cineraceo candicantis, paruis quibusdam rubiginosis maculis aspersis, qui glaber & lubricus erat, Gallici saponis instar, quem aduersus venena valdè commendabant, imò etiam lapidi Bezahari præferebant. Illum ex Orientali India recenter allatum ferebant, & Mastica de Soho, (lapidem porcinum interpretabantur) appellari dicebant. Lusitanis *i* Pedra de porco dictus, & vt Boetius, aliqui lapidem hunc porcinum esse putant: quare Linscottus, *k* in felle porci inueniri tradit. Sarracenus *l*, qui triplicem lapidem Bezoar proposuit, eum qui ex Perside, eum qui ex lacryma cerui, & hunc quem secundum fecit, & ex Garzia descripsit, asserit, è felle hystricis, non promiscuè cuiusuis, nec semper, sed interdum eximi, qui egregiè, ac propè miraculi instar venenis omnibus resistat.

Saxonia *m*, postquam de lapide Bezoar egisset, caussamque addidisset, cur parui faceret, subiungit: quod dixi de Bezoar, idem dictum volo de Malacensi lapide: nam si quod celebrius est, non iuuat, neque iuuabit minus celebre: tutius
atque

atque efficacius puto esse, medicamentum ex cornibus paratum.

Sic & in aliorum animalium cysti fellis (non secus quàm hominis) lapides quandoque reperiuntur, ochræ colore, seu obscure flauo, qui ex crassiore & terrestri bilis portione, prorsus eodem modo quo lapis Bezoar, crustis se inuicem complectentibus coalescit: qui, vt refert Boetius *n*, valet ad Venena, præsertim ille qui ex boum cysti exemptus est, qui ruffi coloris & friabilis, Gesnero *o*: verùm ad venena, præfert eum qui ex ceruis, capris, aut aliis animalibus quæ in montibus salutiferis herbis pascuntur, eruitur. Præterea, lapidem in cysti fellis Boum repertum, Alcheron à nonnullis vocari asserit: Matthæus Syluaticus *p* verò, Arabica dialecto aliquibus Guers & Massatum dici scribit: at Boddino *q* auctore, à Iudæis in Asia, Haraczin, & Arabicè, Scaligero *r* teste, Harathzi, dicitur.

Lapis autem hic, ad morbum regium, siue Ictericam valet, vt Moyses Kimhi *s* scriptum reliquit: quare Iudæi, qui hoc morbi genere grauius quàm cæteri vexantur, lapidem hunc à laniis diligentissimè requirunt. Lapilli, scribit *t* Schwenckfeldius, qui in folliculo fellis nascuntur, quandoque crocei coloris, friabiles, poti vesicæ calculos comminuunt, ictericiæ medentur, & triti & betæ succo immisti, in errhinis comitialibus subueniunt, & visum mirificè acuunt: sic lapis qui in vesica tauri aliquando reperitur, si puluerisatus, vel per se, vel cum succo rutæ à

naribus attrahatur, caput purgat. Verum Boëtio *n*, contusus, ac naribus inditus, visum acuit, ac fluxus ne in oculos fluant, prohibet. Subiungit ex aliorum sententia, lentis magnitudine cum succo Betæ naribus inditum, Epilepticos paroxysmos in posterum prohibere. Existimarem, addit, ad aluum deturbandam aptiorem, quod bilis ex qua coaluit, huic scopo à natura destinata sit.

Contraria est Cæsalpini *n* sententia, qui tradit, lapides in animalium viuentium renibus & vesica, & aliis partibus præter naturam gigni, cum non nisi morbofis contingat ex vrinæ sedimento, in renibus aut vesica condensato; aliquando ex fellis crassitie in eius vesica, qui crocei sunt, aut subuirides: at nullos, addit, ex his ad medicinæ vsum assumptos esse.

a Garzias, Sarracenus, Boëtius lib. 2. de lapid. & gem. cap. 182. Lapis Malacensis ex felle hystricis, plura non habet Libavius parte 3. in Schol. cap. 26. *b* Linscottus, & ex eo Arthus. *c* Saponem Venetum vertit VVittich. lubricus vt sapo, Cæsalp. *d* lib. 1. arom. Ind. cap. 46. idem & Fragosus: Linscottus, & ex eo Salmuth: huius meminit etiam Cæsalp. 2. metall. cap. 46. Linscott. & ex eo Arthus, coloris limpidi rubei, saporis amariuscule, contactu saponem Gallicanum exhibens. *e* Lapidem cyatho aquæ iniiciunt, quo post aliquod tempus exempto, aqua amaritudinem contrahit, omnemque veneni vim tollit, vt experimentis cognitum est, Linscottus. *f* & ex eo Salmuth, & Fragos. *g* hæc ex Garzia, Schenckius lib. 7. obs. cap. de alexipharm. & VVittichius in suo lib. Germ. de Bezoardicis: item Fragos. *h* in notis ad Garziam lib. 1. cap. 46. *i* in margine ad Fragosum: Linscott. & ex eo Arthus. *k* cap. 87. suæ nauigat. *l* com. de Peste. *m* lib. de plica, cap. 59. *n* lib. 2. de gem. cap. 195. *o* de fig. lap. d. cap. 12. *p* cap.

p cap. 521. meminit quoque Gesn. lib. 1. de quadrup. cap. de Boue, lit. G. *q* lib. 2. sui theatr. *r* de subtilit. exerc. 125. *f* in suis comment. de eodem lege Auicennam in ultimo ex quatuor illis capitibus quæ eius libro secundo Bellunensis proposuit, ubi & descriptionem eius, & ex eo remedia ponit. *t* in theriotrophio pag. 64. & 72. *u* lib. 2. de metall. cap. 46.

DE LAPIDE BEZAAR

METALLICO SIVE MINERALI

Serapionis, Rabi Moyfis,
& Casalpini.

CAPVT V.

Lapidem Bezaarem metallicum esse, eademque ratione, qua reliqui lapides Adamantes, Rubini, Smaragdi, Achates, ex suis venis erui, Andreas *a* Bellunensis, ex Tiphthasi Arabis de gemmis libello, refert. Cuius sententiæ Serapionem *b* quoque fuisse, sunt qui ex his ipsius verbis eliciant: Et minera eius est in terris Syriæ & Indiæ, & in terris Orientis. Quæ cum apud Serapionem, Paulus Cigalinus *d* legisset, censuit, Serapionem nomine lapidis deceptum esse, quem ex mineris erui, sibi persuaserit.

Verum cum inter metallicas mineras, & ventrem animalis, ex quo lapis hic erui communiter creditur, nulla sit similitudo; & Serapio in lapidibus describendis satis diligens fuerit, aliter difficultatem hanc tolli posse, Io. Baptista Syluaticus *e* censuit: utpote Serapionem ea in parte, non solum de Medicinis quæ ex metalli-

cis mineris defumuntur, sed etiam de iis, quæ ex lutis, & lapidibus fumuntur, egisse; quod ipsius titulus manifestè demonstrat, qui sic habeat: incipit Tractatus de Medicinis, quæ fumuntur ex mineris, & ex lapidibus, & ex lutis, & sunt quadraginta tres medicinæ. In eadem deinde tractatus parte, Hager albato, id est margaritas; Hager achtamach, id est, lapidem aquilæ, & Teri armeni, id est lutum armenum contineri, eorum essentias & facultates describi, quæ certè ex metallicis mineris colligi, nullus ne quidem existimauerit.

Sed cum Mineralium communis distinctio sit, vt alia sint Metalla, vel à Metallis sumpta; alia lapides, vel à lapidibus, vt lapis Armenus, Iudaicus, Lazuli, Lyncis: alia à venis terræ, vt terra sigillata, lutum armenum, alumé: alia sal, vel à sale, vt sal commune, sal gemmæ, dubitari potest, sufficienter ne Serapio sit defensus. Quare aliam solutionem cum eodem *e* subiungemus, quod videlicet vocabulo mineræ metaphoricè sit vsus, eo modo, quo Medici frequenter vtuntur, dum huius aut illius morbi mineram, in hac vel illa parte residere, asserunt: vt exempli gratia, dum putredinis febrem facientis mineram, in venis esse dicunt. Hoc ex sequenti capite *f* probari potest, vbi de lapide Aquilæ hunc in modum scribit: & minera eius est in montibus Indiæ inter Chimonas, & Sarandin: nemo tamen dixerit, lapidem hunc ex metallicis mineris erui. Quod si hæc difficultatem non tollunt,

tollunt, illud certè satisfaciet, Arabicã linguam nobis non esse notam, Serapionisque interpretem potuisse errare. Quare concludentes, censemus sententiam erroneam esse, dicere, lapidẽ Bezaar metallicum esse: insuper statuimus, Serapionem nil aliud voluisse, quã regionem & locum nativum huius lapidis significare.

At Rabi Moyses *g* alterius Albezaar mineralis Ægyptiaci meminit, cuius nullus sit in morsibus Scorpionum vsus; verba eius lubet subiicere: Verum Bezaar minerale *h*, est lapis in regione Ægypti in rupibus eius repertus, plurimũ & diuersorum colorum, de quo priores in libris suis asserunt multa mira, nihil tamen ex eis est per experientiam approbatum. Ego *i* autem pluries expertus sum, omnes species lapidum, in mineris, & saxis apud nos repertorum, in morsibus Scorpionum, & nihil penitus profecerunt.

Legitur etiam apud Cæsalpinum *k*, de quodam Bezaar instar aluminis scissilis filamentosi; ita namque scribit: Bezaar principale remedium contra Napellum, & medicina de Moscho, & Algeduar, id est Zedoaria. Ex Bezaar, illud præcipuè genus, quod filamenta habet, ut Alumen scissile, hæc ille. Quæ ex Auicenna *l* haud dubiè desumpsit, qui in cura Napelli, inter alia hæc habet: & existimant quidam, quod radices Capparum sunt Bezahar Napelli: & omnia Albezahard sunt bona ei: & propriè illud, quod similitur alumini, & habet fila, sicut filalythar-

lythargyrii. Et Libavius *m* inter mineralia Bezoare recenset; & alibi *n* inquit, Bezar lapis dicitur, at est bulla potiùs, quàm lapis: alibi *o* gemmam ex animali vocat Bezar.

a lib. quem de lapidibus inscripsit: ex eo Gesnerus lib. 1. de quadrup. in historia cerui, cap. 3. qui Tiphasi legit: Nicol. Monardes lib. de Bezoar. Hen. à Bra, de simpl. contra venena lib. 1. cap. 2. *b* lib. de temp. simpl. cap. 386. Sic Fragosus, alii sentiunt esse minerale quiddam, ut Serapio. *c* Syriæ, legit Pandectarius. *d* in tract. de febribus, & ex eo Syluaticus lib. de Bezaar. *e* tract. de lapide Bezaardi. co. p. 79. *f* cap. 392. *g* lib. de venen. tract. 1. cap. 3. & ex eo Arduynus 1. de venen. 9. & 10. & Monardes de lapide Bezaar. *h* metallicus, legit Monardes. *i* Nam periculum feci, & nullam vtilitatem adferre, deprehendi, sic legit Monardes. *k* in sua praxi cap. 20. *l* lib. 4. fen. 6. tract. 1. sum. 2. cap. 1. *m* lib. 5. de succino in Schol. cap. 7. *n* in Schol. cap. 11. *o* in Schol. cap. 16.

DE BEZOARE MINERALI SAXONIÆ.

CAPVT VI.

CVM excellentissimus Hercules Saxonia, in suo de Plica libro, Bezoaris mineralis etiã mentionẽ faciat: huius historia, præmissis tamen priùs ipsius verbis, subiungenda. In classe, scribit, præseruantium à veneno sunt Terræ variæ, vt bolus Armena, Terra Lemnia, Samia, Selinusia, & quæ nunc Silesiaca vocatur, atque alia Pedemontana, quam Bezoar minerale vocant: puto autem mixtam esse ex Samia & bolo Armena.

Hæc cum legissem, & dubius essem, quid sibi Saxonia vellet, Veronã ad D. Io. Ponam Pharmac-

maco-

macopæum præstantissimum, rerumque naturalium indagatorem solertissimum, amicam singularem perscripsi, & quid esset, inquisivi: is pro singulari sua humanitate, Bezoar hoc, quod terræ potius vel boli, quàm lapidis, nomen meretur, ad me misit, Terram, inquam, præparatam, & non præparatam, & quidem triplici differentia: primam, colore rhabarbari: alteram, colore vini rubri, & tertiam, coloris albi. Addidit insuper schedam Italico idiomate cusam, de huius terræ viribus, quam Latinam reddere, & hoc loco subiicere voluimus, quo & Germanis huius terræ vis (licet similes quoque terras, & quidem diuersas habeant) innotescat. Titulus ita habet: Enarratio virium terræ cuiusdã Medicæ ad urbem Italis Mondoui, id est, montem Regalem dictam, inuentæ: additis notis, quibus bona, aut genuina cognosci possit.

Inter plurima beneficia, à diuina bonitate vrbis Montiregali concessa, ne utiquam postremo loco haberi debet Terra tam pretiosa, & utilis, qua iam à multis annis vtuntur, quæ ex collibus, templo Sanctissimæ Virgini à vico sacro, vicinis effoditur: cuius virtutes excellentes, non modò eiusdem vrbis Medici, verùm etiam præcipuarum vrbium Italiæ longa experientia comprobarunt. Quare utile censuerunt, si boni publici causa huius vires, & notæ, quibus optima cognosci potest, scripto proponerentur, quo huius, præsertim tempore hoc contagioso, vsus esse possit.

Sunt

Sunt verò huius terræ multæ species, & optima ea habetur, quæ colorem Rhabarbaro optimo similem obtinet; at cum hæc inuentu difficilis sit, proxima est alba, hancque sequitur, quæ vini colorem refert. Bona si dici mereatur, leuis sit & mollis, linguæ glutinis instar adhærescat, succi plena, friabilis, vinctuosa, ore detenta liquefcat, masticata nil arenosi præ se ferat, aquæ imposita, bullas ad modum calcis bullientis excitet: vilissima est, quæ crustis obtecta est, ex qua hodie Antispodium, in vëtris fluxu præstantissimum, confici solet.

Prior terra, si drachmæ vnius pondere cum aqua acetosæ exhibeatur, in febribus malignis, & pestiferis, remedium optimum est: si in febribus cum aqua Melissæ die critico propinetur, sudorem prouocat: contra venena omnia tam assumpta, quàm admota, vtilissima est. Scorpionum ictibus cum oleo & aceto medetur. A peste præseruat, & peste correptos sanat, si quotidiè mane drachma vna assumatur.

Inflàmationes omnes, speciatim verò, mammarum, & testiculorum, cum aqua & aceto adhibita, sedat: cum aqua portulacæ aut graminis epota, lumbricos infantum pellit: omnem fluxum sanguineum, cum aqua & aceto supprimit: sputo sanguineo, cum saccharo rosato medetur: Contra mensium fluxum nimium, optimum medicamentum: quemadmodum in alui fluore, vt est Diarrhœa, Dysenteria & Lienteria.

Cathar-

Catharros omnes, potissimum à causa calida productos, inhihet; vulneribus antiquis, præfertim tiliarum, cum oleo dissoluta, auxilio est. Vomitum sedat, tam per os sumpta, quàm foris admota.

Et quia viperarum & aspidum morsibus, cū aceto imposita, medetur: idcirco aliis etiam morsibus applicata utilis esse censetur. Ab igne ambusta, cum oleo commista, sanat: & oris ulceribus putridis medetur: ventriculum corroborat; phthisicorum vires restaurat. Sunt qui in affectibus pectoris, & pleuritide commendent: cum aqua lactis, Gonorrhœæ medetur: & in succo semperuiui dissoluta, pustulas & maculas à Sole contractas, tollit. Insuper huic terræ varias adhuc vires adscribunt, quæ vbi experimento comprobatae fuerint, & ipsæ publici iuris fient.

Huius dosis est drachma vna per os sumpta: at si forinsecus applicetur, quantitas cuiuslibet arbitrio relinquitur.

Easdem proprietates, & vires obtinent Terra sigillata Serenissimi magni Ducis Hetruriæ: terra Lemnia Galeni, & Bolus Armenus Orientalis luteus, quod infinitis tam Medicorum, quàm aliorum fide dignorum experimentis, comprobatum est. Hactenus scheda transmissa. Plura de hac terra dicere non possumus.

DE LAPIDE EX CERVI
Lacrymis condensato.

CAPVT VII.

CUm ex cerui, qui serpentes deuorauerit, lacrymis, dum in aqua cōsistit, fufis, iisq; in lapidis duritiem concretis, Bezaar genitum esse, plures velint: lubet inquirere primum, quo nomine donetur; dein, cur cerui serpentes deuorent, & cur aquam ingrediantur, & lacrymas fundant, ex sententia primum Philosophorum, dein Theologorum: tum, ipsius descriptionem subiungemus: quarto, quis huius lachrymæ concretæ vsus sit: quinto, quinam hunc pro Bezaare agnoscant, & qui sint, qui hunc lapidem in oculorum cerui angulis genitum, à lapide qui ex ventriculo animalis, Hirco simili, eximitur, distinctum faciant: & tandem, vtrum in ceruo quoque lapis generetur.

Dicitur lacryma *a* cerui: lapis in angulis *b* oculorum cerui; lapis inuentus in oculis *c* ceruorum: lapis ex lachryma *d* cerui concretus: lapis *e* ceruinus: cerui lacryma *f* & fordes oculorum cerui virosi odoris, & Bezaar *f* Arabum: lapis *g* Gagacromeon: lapis *h* Kenne: lapis *i* Kemne: Bezechart, Bezahardt *k*: Bezoar *l*: Belzaar: Belzahardt *m*: Belzaharticus *n* lapis: Bezoar *o* ex ceruorum lacryma: Bezaar *p* in oculis cerui genitus: Bezaar propriè *q* lapis, qui dicitur lacryma cerui: Bezoard *r* Arabibus.

Ad al-

Ad alterum, cur serpentes deuorent, & lachrymas fundant. Ceruis, vt hinc ordiar, pugnam esse cum serpentibus, & colubris, Plinius testatur, ita vt cauernas inuestigent, & renitentes narium spiritu extrahant, quibus exitio sunt: cum, eodem t scribente, extractos mandant. Et Plutarchus // refert, à ceruis serpentes facile rapi: & hinc *ἐλάφης* nomen inditum, non à leuitate, verùm à serpentis tractione, quæ Græcè *ἐλάφης* dicatur. Ex Plinio id refert probatissimus Medicus Auenzoar x, existimās hoc ipsum regium Prophetam Dauidem in Psalmo y inuuisse, dum dicit: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita anima mea desiderat ad te Domine. Nam posteaquam ceruus congressus est cum serpentibus in Orientalibus z regionibus, (vbi prægrādes & vāldè noxios, ob regionis illius feruorē, reperiri constat) & carnē serpentiū deuorauit, siti correptus, proiicit se in pedes, vt stagnū, aut flumen aliquod, in quod se immergat, quærat: idq; agit, vt aquæ frigiditate ingens calor, quem deuoratis noxiis animalibus cōcepit, tēperetur: istic persistit, nihil bibendo, donec ingēs ille calor temperatus, & sublatus sit. Quibus immerfus, natura ita docente, velut Tantalus in mediis fluctibus sitiens, non bibit: nam si quid aa aquæ degustaret, illicò mortuus cōcideret bb: interim ex oculis lacrymæ lentè destillant cc, quæ in oculorū angulis paulatim crassescūt, coguntur & coagulātur, atq; in dd castaneę ee, vel glandis ff magnitudinem excrescūt. De-

inde cùm sese veneno exoneratum fenserit, *aa* quam egressus, in latebras diuertit, & vt lapis ille visus *gg* obstaculum decidat, caput arboribus affricat; vel vt alii aiunt, è fluminibus *hh* egrediēti ab oculis statim in humum decidit: quem inuentum venatores Siciliae, & Orientis, vt Bezehardt, contra quoduis venenum Antidotum efficacissimum, magni vendunt. Vel vt Agricola *ii*, homines obseruant, colligunt, & vt rem pretiosissimam inter ceimelia meritò reponūt: nam hoc est illud Belzahard tantè apud eos, qui habent, aestimationis, vt cuiuis veneno, vel medium vnguem ostendāt. Quod, teste amato *kk*, lacrymam cerui, vel potiùs lapidem Belzaharticum, id est lapidem Antidotum appellant: quæ fabulosa esse, Lusitanos, qui multos ex India afferant, asserere scribit.

Cur autem serpentes deuorent, inquiramus. Euax in suo de lapidibus libello *ll* vult, ceruos in Oriente serpentes deuorare, vt senium deponant: & vt fortiores fiant, flumen intrare, vbi morentur immerfi vsque ad caput (anteriorē enim capitis partem, aquæ non immergunt, vt respirare possint) tamdiu, quousque sentiant, virtutem veneni superatam, interea lachrymā emittere, quæ coagulata in oculis (sub *mm* palpebris) interdum ad nucis *nn* magnitudinem desiccantur, & cadere tum, quando flumen egrediuntur, qui repertus venenorum Theriaca dicatur, & esse lapidem multum carum Regibus *oo*. Hæc quoque Simon Ianuensis *pp* sub titulo

titulo Bezar, & Matthæus Syluaticus in pandectis *qq* sub titulo Kenne referunt: addentes, censere aliquos hunc lapidem in oculis ceruorum genitum *rr*. Bezaar elaphinum siue ceruinum, Schwenckfeldius nominat.

Paulò aliter Cardinalis Ponzettus *ss*, agens de simplicibus, venenis resistentibus. Experimentum scribit, antidotum quod probant sapientes ad omnia genera veneni, est lapis appellatus Kemne seu Bezar, & habet colorem citri splendentem, & colorem vini, & generatur ex lacrymis ceruorum: nam facti debiles ætate (non dicit, serpētibus deuoratis) intrant quoddam flumen in partibus Orientis, & stant in eo immersi usque ad caput, donec emittant lacrymas, quæ ab aquæ & aëris frigiditate coagulantur, & vertuntur in lapidem vsque ad quantitatem auelanæ, vel nucis, qui cadit postquã exeunt ex flumine. Hæc quoque Gesnerus, & Henricus à Bratt ex Ponzetto referunt. Eriam si, inquit Nancelius, verum hoc esset, tamen vnica lacryma, qualis centenariis ceruis dicitur maiori oculorum cantho concrefcere, non potest verè dicere præ fletu excidisse, aut veri fletus nomen mereri. Quam tamè quorundam Arabum sententiam, Serapionis, Auenzoaris & aliorum, se in tractatu suo de Peste elusisse scribit: quem librum nondum vidimus.

Ceruos serpentes deuorare volunt, ut iuuenescant, diuturnæ cum sint vitæ, & ceruis longæuitas inter omnia animantia præcipua sit.

Scribit enim cum Hesiodo, Oppianus, ceruum viuere *ῥόγον τετρακόρων*, siue quatuor cornicis ætates: & Plinius *uu* centesimum annum superare affirmat: vt & Iuuenalis *xx*. Verùm Hesiodus, referente Plinio *yy*, multa de hominum æuo referens, cornici nouem nostras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis, id triplicatū coruis: & Plutarchus de oraculorum defectu, cerui ætatem his Hesiodi verbis expressit:

Secla viri nouies pubentis garrula cornix

Vincit, cornicis ceruus quater, at tria cerui

Tempora ceruus agit, quem deinceps Indica phoenix

Egreditur nouies, at vos nata Iouis alti

Pulchricomæ decies superatis secula nymphæ.

Et licet Aristoteles *zz*, & ex eo Plinius *uu* senes duplici indicio cognosci referat; altero, quod dentes aut nullos, aut paucos habent: altero, quod adminiculis careant: (vocantur adminicula rami, qui imis cornibus ante frontem prominent, quibus iuniores in pugna vtuntur, senes autem carent) attamen ad eorum ætatem dignoscendam, Alexander Magnus, torques plurimis ceruis innexuit, qui post annū centesimum capti in magna obesitate, nec dum senii indicium præferabant, vt memorat Solinus *aaa*, Plinius, & ex iis Simon Maiolus *bbb*. Fecisse id ipsum & Cæsarem putarunt, nam annis iam ab hinc exactis supra ducentos, cū Carolus Galliarum Rex, Syluanectum se contulisset, canum latratibus ceruus in fugam excitatus, torquem æneam collo gerens inuentus est, quem ferro

Rex

Rex peti, vetuit; tandem retibus captus est: erat in torque literis Latinis scriptum: Hoc me Cæsar donauit: interpretantibus nonnullis, id de C. Iul. Cæs. intelligi non posse, alii responderunt, quod ultra mille annos cerui eius ætas fuisset protensa: quod longissimè à verisimili abesset. Alii igitur Imperatori id adscribendum fuit. Hæc Guaguinus annalibus Gallicis *ccc* annotauit.

Verùm magis placet Theomnesti *ddd* grauis veterinariorum medicinæ auctoris opinio, scribentis, Ceruos vermes intestinorum inuolucris implicitos (qui *eee* in senio confectis generentur) serpentum esu, quos ex cauernis narium spiritu eliciant, enecare: & ne virus illorum ipsis obsit, ad fontes aquarum accelerare, quibus ad labra vsque se immergant: tum oculis lacrymas lentè destillare, quæ viscedine sua coagulatae, in angulis oculorum *fff* in lacrymas nucis iuglandis pondere coalescant, &c. quæ etiam Langius *ggg* & ex hoc Schenckius *hhh*, & Heurnius *iii* habent: leguntur quoque apud Lonicerum, Mizaldum, & ex hoc apud Weckerum *kkk*, Spachium *lll*, à Bra *mmm*, & Wittichium, qui addit, Fallopium figmentum dicere.

Quis quæso dubitabit, in intestinis ceruorum vermes reperiri, cùm etiam in ipsorum capitibus aliquando repertos proditum sit. Sic enim Aristoteles *nnn*, Vermes cerui continent omnes suo in capite viuos, qui nasci solent sub lingua

in concauo, & circa vertebram, vbi caput ceruici necitur, magnitudine haud minores iis vermibus, quos maximos carnes putres ediderint: gigni vniuersi, atque contigui solent, numero adeò circiter viginti. Et Plinius *ooo*, ceruis in capite esse vermiculos, sub linguæ inanitate, & circa articulum, qua caput iungitur humero, numero viginti, asserit.

Testatur Cōradus Heresbachius in suo The-reutices compendio, se mense Maio in Menapiis vidisse ceruum exenterari, cuius caput succifis cornibus, apertoque cranio pollicaribus vermibus, præter capita rubra, albicantibus, scatebat.

Sed Christophorus Encelius *ppp* aliam causam reddit, tempusque quando id fiat, his verbis describit: In Oriente ceruus verno tempore serpentum cauernas inuestigat, nariumque spiritu extrahit renitentes, eosque comedit, vt ita annum tædium purget, moxque aquas & flumina petit, quibus se mergit ad ipsum caput, tamdiu quousque sentiat superatam vim veneni: interea lacrymas emittit oculis vi veneni, quæ coagulatae penes oculos desiccantur, & decidunt: Hæ lacrymæ coagulatae, sunt Bezoar contra omnia venena, &c.

Claudius Richardus *qqq* facilioris concoctionis gratia flumen ingredi, ex aliorum sententia asserit, his verbis: dicunt in illis desertis regionibus, vbi cerui valde consenuerint, serpentes venari, atque vbi illorū plurimos deuorauerint, faci-

facilioris concoctionis gratia, fluminibus & aquis ad collum vsque ad dies aliquot sese continere; quo tempore paulatim incipit lacryma aliqua ex oculis defluere, indurariq; & pedetentim augeri magis & minùs, prout apparet. Et Rulandus *rrr* lapidem Bezoardicum ex connescentium cervorum, viperis è cauernis rictu proleptis, victitantium, & celerioris concoctionis procurandæ gratia, fluuiorum ad summum aquis perfusorum oculorù lacrymis profilientibus & congelascentibus nasci, doctorum locuplerum nonnulli contestantur.

Iam verò licet omnes scribant, ceruum deuoratis serpentibus in flumine aquam non gustare: alia tamen vnus Petri Hispani *sss* est sententia, sic scribentis: Et ista via renouant suam iuuentutem Aquila & Ceruus, & quædam alia, comedentia huiusmodi serpentes ex instinctu naturæ: & quando ista animalia cœperunt ista venena, currunt ad aquam, & bibunt tantum de illa aqua, quòd caro illorum inflatur, & extenditur, & fit solutio continui, & tunc cadit caro vetus, & noua regeneratur. Quod autem esus carnis serpentum vitam prolonget, docuit Auicenna *ttt*, imò virtutem corroborare, sensus & iuuentutem conseruare. Docuit idem Mesues *uuu*, hominem ex esu serpentis iuuenescere, hocque à forma specifica serpentis fieri.

Theologorum sententiam subnectamus, relicta de sexu controuersia, aliis volentibus vocem *אִיּוֹל* Aiol, licet masculinum sit, in hoc Dau-

dis Psalmo fœmininum esse: quare ceruam reddunt; aliis vocem hanc communis generis statuentibus: aliis denique adstruentibus, hoc in Psal. ceruam intelligendam, quia Hebræi peculiare nomen habeant, quo ceruum nominēt. Sunt qui velint esse propositionem vniuersalis studii, quò ad Deum ferebatur Dauid, quæ illustretur per comparisonem Cerui, qui ad aquas confugere dicatur, cùm anhelus est, maximè ineunte Autumno, quo tempore propter estum fit sitis impatientissimus, vt voluere Tremellius, & Iunius. Quare Calvinus, similitudine Cerui, summum desiderii ardorem expressisse voluit, cui non placet expositio statuentium, à ceruis expeti fluuios, vt ex lassitudine se reficiant: fatetur quidem, si venator ceruum vrgat, & canes instent, fluminis occursum nouas vires colligere: sed constare etiam, certis anni tēporibus, ceruos incredibili ardore plus quàm sitientes, aquas expetere, quam sitim Propheta notauit. Sed clariùs Commentatorum alius: hunc ardorem de siti interpretatur, agitati à canibus in venatione: vel quod est simplicius, de siti simplici in terra calida: aliqui de siti, ex deuorato serpente: exquisitiùs Iudæi de siti parturientis ceruæ. Fortassis & de alio noto æstu huius generis hoc interpretari licuerit, cupiditate nimirum *ὀχέιας ἢ νηόσεως*. Quare disertè Aristotelem scribere, mares antequam pluuia cadente abluantur, neque à fœtore hircino post *ὀχέιαν* contracto liberari, neque ad pabulationem prodire.

dire. Verba Aristotelis *xxx* subiungere lubet: cum mares impleuerint fœminas, separantur per se ipsi, & propter libidinis graueolentiam quisque solitarius scrobes fodit: fœtent vt hirci: degunt ita, quousque imber accedat, tùm pascua repetunt: fugiunt etiam in aquas *διὰ τὸ ἕξιμα, ἢ τὸ ἄδμα*, id est, propter æstum atque anhelitum. Sed ne falcem in alienam messem mittere velle videamur, Diuini Augustini, qui hoc ad mysterium trahit, sententia prolata, concludamus: Serpentes, inquit, necat ceruus, & post serpentum interemptionem maiori siti incalescit, peremptis serpentibus, ad fontes acrius currit: Serpentes vitia tua sunt, consume serpentes iniquitatis, tùm ampliùs desiderabis fontem veritatis.

At dubitari posset, an etiam alibi, quàm in Oriente cerui lacrymas fundant, & si fundant, cur tanto precio lapis Bezaar veniat. Testatur Plutarchus *yyy* & Oppianus, ceruos, & apros captos illacrymare, & ceruorum lacrymas falsas, aprorum verò dulces esse: saporis huius diuersi causam, in vtriusque animalis calorem, & frigus refert, his verbis: Animal frigidum ceruus, ardens verò calore ignis Aper: vnde ille persecutores fugit, hic verò ira inflammatus, dente atroci se vlciscitur: aper ira inflammatus, copia caloris spirituum ad oculos exhalante, spiritus in lacrymas eliquat; eiusque, inquit Xenophon *zzz*, recenter occisi, dentes adeò feruent, vt crines, si quis admoueat, exurat. Aliam quo-

que Empedoclis rationem, de vtriusq; animalis lacrymis, Plutarch. eo loci subiungit. Cur lacrymas fundant, an ex contracto mœrore & ægritudine: an potius ex cerebri repletionem, vt in cicuribus, ceruis, & maribus & fœminis obseruetur. Nanzelius zzzz dubitat.

Has lacrymas, Scribonius Largus *aaaa* Cæsaris Medicus, sordes appellat: Vt his, ait, tutus, etiam si quando rus secesseris, ponam Theriacarum compositiones, id est, ad serpētum morsus, atque ictus medicamina: sed prius, quæ cognita habui remedia, ne cui serpentes noceant, dicam. Habere ergò in cinctu oportet peucedanum, vel Cerui cùm captus est, in oculi angulo, qui est ad nares versus, quæ inueniuntur sordes virosi odoris (addit Mercurialis *bbbb* quæ fenscentibus in formam lapidis durantur) has Siciliae venatores diligenter colligunt, & habent in cinctu (quod capitis inuolucrum est) propter ante dictam causam. Hæc Scribonius.

Hanc Scribonii sententiã Cardanus *cccc* falsam asserit: lapis, scribit, Pazar, corrupto nomine Bezar, quem Scribonius Largus, quamuis Cæsaris Medicus, falsò scripsit, lacrymam esse ceruorum in Sicilia inuentam, cùm constet in Pely Orientalis Indiae regione solitam inueniri. Verùm Cardano neutiquam subscribimus, non solum auctoritatibus, quas subiiciemus, persuasi, verùm quod etiamnum diligenter obseruanti, eiusmodi sordes reperiri certi simus, venatorum testimonio edocti, & oculis propriis fidem facientibus. Ad-

Adstipulantur ipse Cardanus (sui oblitus) Langius, Reusnerus, Encelius, Scaliger, Saracenus, & Bodinus. Sic enim Cardanus *dddd*, Galenus commune alexipharmacum non nouit, scilicet cerui lacrymam: & mox: celebrantur inter generalia Alexipharmaca, sordes oculorum cerui, virosi odoris, quas seruant Venatores in Sicilia, ut ait Scribonius: sed in regionibus calidioribus, & maximè in Africa crescunt in lapidem, & hic est, qui ab Arabibus Bezahar dicitur, & eum cognouit Auenzoar etiam.

At Langius *eeee*, ex quo Schenckius, asserit has sordes ex patulis infra ceruorum oculos foraminibus erui, & in solo papyri inuolucro benè olentes se per septennium illibatas seruasse. Et Reusnerus *ffff*, eandem, ait *λίμυλον*, in ceruis deprehendimus, cui natura proximè subter oculo oblongum folliculum, osse maxillæ illic dehiscente, affabrè machinata est, in qua sua viscidine coagulata colliqui queat: vnde etiam eruitur, spirans initio *βρωμωδές τι*, propemodum ut suum iugulatorum tergora, dum setæ diripiuntur, superfusa feruente aqua: processu temporis *σκληράν* acquirit, adeo pertinacem, vt totum septennium illibata possit asseruari. Non autem nobis sermo est de lapide Bezaar, quem fingunt venatores in Orientalibus, &c.

Verùm siue sordes, siue lacrymas dicas, notandum etiam in lapidis duriciem non solum in Oriente, sed etiam Germania, & aliis regionibus

gionibus concrefcere, licet rarius reperiatur: forfan quòd haftenus venatores ignorâtes, nec admoniti, non obferuarint: vel fortè quòd in annofis gggg tâtùm ceruis, lapidis aliquam confidentiam acquirant: fi quidè Scaliger ante centefimum annum non fieri afferat, cui Bodinus fubfcribit.

Quòd in Germania fimile quid obferuetur, hæc Encelii verba *bbbb* teftantur: Volunt eas inueniri in Syria, India & Oriente: nos in Germania etiam in noftris ceruis videmus aliquid penes oculos fæpè lapidefcere: & materia illa coacta, offea quali, ex lacrymis proculdubio colligitur à venatoribus, & eft Bezaar, id eft, aduerfatur etiam omnibus venenis, propterea magni æftimari deberet à Principibus.

Bodinus *iiii* fic exhibuit: Poft centefimum annum, in cantho cerui lapidefcit, ex lacryma cerui, cuiusmodi ceruo cæfo ad me delata eft, quæ aliquantulum obduruerat, nondum tamen in lapidem planè concreuerat. Idem & Salmuth.

Sarracenus *kkkk* ita fcribit: Tertius his accedit ad ruborem vergens, durus admodùm, caftaneæ, glandis ve magnitudinem, & formam quadamtenùs referens, lacryma cerui locorum, ac gentium vbique dictus: eum ex doctis plerique centenif annorum conuerfionibus ceruorum ofibus ad oculorum angulos fitis, adnafci exiftimant. Attamen vero fimilior probabiliórque eorum, iudicio meo, videtur eſſe ſententia,
qui

qui lentum humorem asseuerat statis anni temporibus è ceruorum, longo iam senio confectorum & ex aquis emergentium, oculis defluere, qui posteaquam humi deciderit, Solis ardoribus in eiusmodi lapidem tandem aliquando concrefcit.

Audiamus Scaligerum *llll* ad Cardanũ: Cerui lacrymam, rem fortasse minũs tibi notam, in nostris Musarum thesauris habemus carissimam: ante centesimum annum in ceruo nulla est, post eam ætatem accrescit ad oculi canthũ ipsis ossibus, atque in os protuberans concrefcit, ea duritie, qua cornu superet: qua parte prominet rotunda est, insigni nitore, coloris fului, non sine vestigiis atriorum venularum: tanta leuitate, vt penè tactum effugiat, ita enim sese subtrahit, vt propemodum seipsam mouere videatur (hec etiam ex Scaligero exscripsit Schnerbergerus.) Cũ hæc (subiungit Scaliger) in circulis aliquando recitarem, vnus ex iis, qui è legatorum comitatu rerum Asiaticarum cognitionem profitebatur, negabat, ad ceruum quidquam attinere, sed esse verè lapidem. Ego illi postridie ostendi, qua parte ex osse fuisset auulsa. Hanc Solimannus olim dederat dono Samblancardo Trierarcho. At ea ego postea eius filii Bernardi Oruesani munificentiam expertus sum. Hæc Scaliger, & ex eo Langius, ex hoc Schenckius: Iordanus, Heurnius, *mmmm* & Salmu. h.

Matthiolus commentariis in Diosc. *mm* an lapis

lapis hic detur, dubitat, & an hæc de ceruis narratio, historia an fabula dici mereatur, rerū naturalium studiosis, & peritioribus se, iudicandū relinquere, scribit. Et in epistola quadam *oooo* hæc habet, lapidi quem Mauritani Bezahar vocant, plures similes vidi, sed an veri, an adulterini sint, profecto nescio. Sic Reusnerus disertè *pppp*, non nobis sermo est de lapide Bezaar, quem fingunt venatores in Orientalibus terrarum tractibus, maximè verò in Persia, ceruis circa annum ætatis centesimum ad canthum oculi, accrescere ipsis ossibus; atque in os protuberans, coire ea duritie, qua cornu superet, insigni nitore, fulvi coloris, & tanta læuitate, vt tactum eludat. At Libavius *qqqq* de Bezaare in oculis cerui genito, testatur, quòd etiam annatum deteratur, & instar cornu deciduum sit.

Verùm vt dicam, quod sentio: lacrymas seu sordes obseruari ad angulos oculorum, in ceruis captis, certum est, venatorum testimonio edoctus, & oculis propriis fidem facientibus. An verò ratione motus, & cursus in venatione id contingat, dubito. Possè quoq; progressu temporis illas lacrymas, in sæpius persecutis, & non captis ceruis, vel etiam ex deuoratis serpentibus, & lacrymis, vi veneni protrusis condensari, non negarim, tot fide dignis attestantibus: maximè cum legamus, totos oculos Hyæne lapidescere: hinc gemmæ Hyæniæ apud Plinium *rrrr* dicuntur. Est autem, Camillo *ffff* auctore, Hyæna preciosus lapis dignus custodia, nomen
fumens

fumens à bestia sui nominis, cum in oculis eius reperiatur: multorum est colorum: huius hæc est utilitas, si vera narrantur: Ore abluto, linguæ subiiciatur, statim facit vera prædicere: quartanam ac podagram, gestanti non finit euenire.

a Amato Lusitano cent. 3. cur. 74. Andernaco de vet. & noua medic. com. 2. dial. 3. Belzohartic⁹ lacryma cerui dicitur: Pancirola, qui negat esse Bezaar, qui in Mauritania nascatur, etsi eandem virtutem habere possit. Scaliger exercit. 112. Schneberger. lit. L. Richardus, & Humelbergius, ex aliorum sententia. *b* Augenius 3. de Peste. 8. *c* Pandect. cap. 434. Encelius. *d* Hummelbergius in Q. Sere-num. *e* Arculanus, & ex eo à Bra: Bodinus lib. 2. Theat. *f* Cardanus 2. de venen. 14. at Baccius lib. de gemmis 34. Bezahar Arabum, & lapidem ex visceribus Indici animalis exemptum, idem facit. *g* Pandectar. cap. 434. *h* id est Bezahar, siue Berzat. Pandect. cap. 377. *i* siue Bez-zar. Ponzettus 2. de venen. 11. ex eo Gesnerus de quadruped. lit. g. *k* Arabum Langio. 2. epist. 24. *l* Schenckio in Obseruat. *m* Io. Agricola, & ex eo Gesnerus de quadruped. lib. 1. cap. de ceruo, & Henricus à Bra. *n* Amatus. *o* Schenckius lib. 7. de alexipharm. *p* Libauius parte 4. lib. 2. batrachior. schol. cap. 22. *q* Andreas Bellunensis in Arabic. nominum interpret. apud Auicem. & ex eo Gesner. de quadruped. lib. 1. cap. de ceruo, lit. C. & Henric. à Bra lib. 1. cap. 2. de venenis. *r* Mizaldus. *s* lib. 8. cap. 32. & ex eo citat Io. Agricola: Rheginus: Amatus 2. in Diosc. 39. At Plinius lib. 11. cap. 53. elephanto attribuit: Elephantorum, ait, anima serpentes extrahit, ceruorum item urit. *t* lib. 28. cap. 9. & ex eo Io. Agricola. *u* de ahimantium comparatione. *x* seu ut alii Abinzoar libro sui Theisir: vel ut alii lib. 1. tract. 13. cap. 6. & ex eo Io. Agricola, & Amatus l. c. & ex Agricola, Gesnerus de Quadrupedibus lit G. *y* Psalmo 42. *z* Amatus, Ponzettus, Enzelius. præsertim in Orientalibus prouinciis, legit Agricola, & ex eo Gesnerus, & à Bra: alii locum non addunt, vt Sarracenus: maximè in Persia, sic Bellunensis in indice Auicem. ex eo Gesnerus, & à Brall. cit. *aa* sic & Huma-

Hummelberg. *bb* Animo & viribus refici, addit Rheginus. *cc* humor lentus, qui Solis tandem ardoribus in lapillos glandis imaginem referentes, inibi concrefcit. *dd* in multam magnitudinem, Rheginus. *ee* Agricola: ex eo Gefner. & à Bra: nucis magnitudinem, Euax, Ianucifis, Pandectarius: Arculanus, ex eo à Bra: nucis iuglandis, Mizaldus, & à Bra: nucis iuglandis pondere, Langius, Heurnius de febribus: auellanæ, vel nucis, Ponzertus. *ff* Amatus in Diosc. *gg* Sic Langius, Heurn. de feb. Lonicerus: Salmuth: attritu oculorum ad arbores tophum illum visus obftaculum, lapidem, fi placet, appella, excutit, Mizaldus: hæc omittunt Amatus, Agricola, Gefnerus, à Bra. *hh* Matth. in Diosc. lib. 3. cap. 73. *ii* & ex eo Rheginus. *kk* lib. 2. in Diosc. cap. 39. *ll* & Pandect. cap. 396. idem ferè Fragofus. *mm* sub palpebris, inuifcatur, Hummelbergius. *nn* iuglandis aut caftanæ, Hummelberg. *oo* vel vt Hummelbergius, Bezechard est cæteris omnibus perfectius, & efficacius, ad expellendum venenum & noxam eius. *pp* in clauē sanitatis. *qq* cap. 377. & cap. 396. sub titulo lapidis Bezaar. *rr* Sic Salmuth, aiunt in Orientali plaga ceruos longo senio confectos, serpentes deuorare, quorum elu reiuuenescant: at veneni superandi caufa, serpentibus deuoratis in flumen, & cæt. *ff* lib. 2. de venen. cap. 11 & ex eo Gefner. lib. 1. de quadruped. lit. G. *tt* lib. 1. de venen. curat. cap. 2. *uu* lib. 8. cap. 32. *xx* Satyr. 14. *yy* lib. 7. cap. 48. *zz* 9. histor. 5. *aaa* cap. 21. *bbb* in colloquiis, colloq. 7. *ccc* lib. 6. & ex eo Maiolus colloq. 7. *ddd* lib. 1. artis veterinariæ. Idem ex eo refert Salmuth. *eee* ex Arabum sententia addit Lonicerus. *fff* in maioribus canthis, Mizaldus memorabil. cent. 1. aphor. 70. *ggg* lib. 2. epist. 24. *hhh* lib. 7. Obferuat. de Alexiphar. *iii* de Febribus. *kkk* in antid. spec. lib. 1. cap. 6. *lll* addidit cap. 10. histor. Indicæ Fragofus. *mmm* lib. 1. de venen. cur. cap. 2. *nnn* 2. histor. animal. 15. *ooo* lib. 9. cap. 37. *ppp* lib. de Lapid. cap. 49. *qqq* in Epist. ad Archiepisc. Strigon. quæ Thomæ Iordan: de pestis phœnom. libro addita. *rrr* de lue Vngarica cap. 7. hist. 10. *fff* in comment. suprâ Isaacii Israelit. lib. de diæt. particul. part. 4. *ttt* lib. 2. can. tr. 2. cap. 616. de serpente, & ex eo Guaynerius. *uuu* de confolat. medici. intent. 2. cap. 2. quæ etiam à Guaynerio tr. de ven. cap. 3. citantur. *xxx* 6. hist.

DE LAPIDE BEZAAR. 49

xxx 6. hist. anim. 29. yyy 7. sympos. cap. 2. & in quæstion. natur. quæst. 20 & Heurn. de febribus cap. 19. xxx lib. de venat. ad Cyrum. xxx in analogia microcosmi ad macrocosmum lib. 3. par. 3. cap. de fletu. aaaa de comp. medic. cap. 42. comp. 163. citant ex eo quoque Iordanus de pestis phœnom. tr. 3. cap. 9. Mercurial. lib. 3. de excrem. cap. 2. de lacrym. Langius 2. epist. 24. Salimuth in Pancirolum: Heurnius de febribus, huius, ait, meminit etiam Scribonius Largus, sed nemo exactius Iul. Scaligeri, & Scaligeri verba subnectit, & addit, se putare, sapiam euenire, vt ostendantur eiusmodi lacrymæ, tanquam Besoartica quædam medicamenta aduersus venena. bbbb lib. 3. de excrem. cap. 2. cccc lib. 7. de subtilitate. dddd lib. 2. de venen. cap. 14. & lib. 3. cap. 10. eeee lib. 2. epist. epist. 24. ffff de Scorbuto exerc. 5. gggg Baldus Angelus lib. de nat. Viperæ cap. 31. Lapis in oculis ceruorum in senectâ concreuit, quoniam toto vitæ suæ spacio, olfactu & calore è terra serpentes euocantes Cerui ipsis vescuntur, & cum siti vexentur ingenti, ad fontes præcurrunt, in aquisque diutius versentur, lacrymæ ipsorum, quasi oculorum profluua fiunt, & in lapidem obdurescunt. hhhh lib. 3. de lapid. 49. iii lib. 2. sui theatri. kkkk lib. de peste. llll in exercit. exer. 112. mmmm de febribus. & Reusnerus de Scorbuto exerc. 5. licet sordes admittat, lapidem verò Bezaar pro figmento habere videtur. nnnn in lib. 5. Diosc. cap. 73. oooo lib. 3. epist. ad Guil. Quæsselbenum. pppp de Scorbuto exerc. 5. qqqq parte 4. lib. 2. batrachii. in Schol. cap. 22. rrrr lib. 37. cap. 10. & ex eo Encelius lib. 5. de lapid. cap. 49. sss in Speculo lapidum lib. 2.

DESCRIPTIO LAPIDIS

BEZAAR EX CERVI LACRY-
mis condensatis geniti.

CAPVT VIII.

ET si lacrymas vel sordes in ceruorum oculorum angulis instar sordiū aurium conglobatas, velut ceræ induratas, & virosi

D

odoris sæpius obseruarim, cuius odor, primùm graui fœtore nares ferit, postea verò paululum exsiccatu aliquomodo odore moschum representat: attamen in lapidis duritiem concretas hætenus videre non licuit: lubet tamen eius notas, ab auctoribus propositas, quoad substantiam, formam, magnitudinem, & colorem subiicere.

Substãtia ergò durus admodum, duritie cornu superans, tanta tamen læuitate, vt penè tactum effugiat, ita enim sese subtrahit, vt prope modum seipsum mouere videatur, insigni nitore splendens. Forma latus, in pyramidem tendens, castaneæ glandis ve imaginem quadamtenus referens, & qua parte prominet, rotundus est. Magnitudine auellanæ, vel nucis, coloris citrini, vel mellei, vel fului, non sine vestigijs atriorum venularum, vel ad ruborem vergentis; est etiam coloris subuiridis, & candidi, odore vini. Gesneri *a* hæc est descriptio: lapidis ovalis specie, magnitudine fabæ, fuscus, splendidus, leuis, mollis, ab vna parte simplicior, ab altera parte lineas quasdam habet: qui cerui lacryma à recentioribus dicitur, & Bezoar lapidi æquipollere existimatur: figuram quoque addidit.

Sic enim Ponzettus *b*, & ex eo Gesnerus *c* colore citri splendens, odore vini, ad quantitatem auellanæ, vel nucis. Amatus *d*, lacryma cerui lapillus alter est, coloris mellei, latus in pyramidem tendens, à paucis hucusque visus, quem

quem nos, cum hæc scriberemus, ob oculos habemus. Encelius *e*, reperiuntur hæ lacrymæ coloris citrini, puluerulenti, subuirides, & candidi. Scaliger *f*, (& ex eo Langius *g*, Schenckius, Schnebergerus) in os protuberans concrefcit ea duritie, qua cornu superet: quâ parte prominet, rotunda est, insigni nitore, coloris fului, non sine vestigiis atriorum venularum, tanta læuitate, ut penè tactum effugiat, ita enim sese subtrahit, vt propemodum seipsum mouere videatur. Sarracenus *h*, ad ruborem vergens, durus admodum, castaneæ glandis ve imaginem, & formam quadamtenus referens. Schvvenckfeldio *i*, moschus est infra oculos cerui, iuxta angulos lacrymales genitus, colore citri, odore vini, Castaneæ magnitudine.

a de fig. lapid. cap. 12. par. 3. *b* lib. 2. de venen. cap. 17.
c de quadruped. lib. 1. cap. de Ceruo, lit. G. *d* libr. 2. in Diosc. enarr. 39. at cent. 3. cur. 74. alter ad rubedinem vergens admodum durus, castaneæ figura. *e* 3. de lapid. 49. *f* exercit. 112. *g* lib. 2. epist. epist. 24. *h* de peste. 1. in theriostrochio Silesi. pag. 83. titulo Ceruus.

DE LAPIDIS BEZOARIS CERVINI VSU ET EXHIBENDI modo.

CAPVT IX.

CUm cerui cauernas, in quibus serpentes latitant, inuestigent, nariumque spiritu renitentes extrahant, vt vulgò creditur, mirum non est, si ex cerui corpore aliquid pro-

deat, quod venenis reluctetur. Quare in usu sunt cornua, quorum extrema nostri volunt comitialibus mirè prodesse, & veneno hausto aduersari, si cornu intra festa, vt vocant, S. Mariæ, hoc est, inter 15. Augusti mensis, & 8. Septembris, sit acquisitum. Imprimis autem, referente Plinio *a*, credunt dextrum cornu medicamento aliquo præditum esse, quod inueniri negant, quia à ceruis defodi putant: quæ ex Aristotele, *b* desumpta, qui tamen sinistri meminit, his verbis: cornu sinistrum, compertum esse à nemine adhuc fertur: occulit enim id tanquam quodam medicamento præditum. Idem libro *περὶ θρωμάων* de ceruis Epiroticis id scribit, vt hoc ceruorum omnium minimè cōmune esse videatur. Etiani Plutarch. *bb* testatur, ceruos cornua decidua defodere, & terra recondere. Cornu, ipsiusque cinis aluum sistit, & vlcera tiliarum sanat, Plinio *c*: imò ipsius nunc contra vermes frequens usus est: sic adusti odor, serpentibus abigendis singulare Plinio *d*. Pulmo à Plinio *e* in phthisi & tussi commendatur. Os in corde eius reperiunt, contra venena maximi fit: & talia ossa de corde ceruæ, seu hinnulæ, partum custodiunt, & prægnantibus mirè conducunt, Encelio attestante. Et Schvvenckfeldio, omnibus cordis affectibus confert: occulta proprietate partum custodit & prægnantibus mirè confert: partum facilem reddit: cordis palpitationem, tremorè, lipothymiam auertit: omnibus venenis maximopere aduersatur: antidotis theriacalibus &

& cor-

& cordialibus confectionibus miscetur. Sed notandum, quod Schvvenckfeldius in Tauro monet: sæpè in corde bouum, maximè Taurorū cartilagine[m] siue ofsiculum cōtineri, ceruino non dissimile, quod lanii Vratislauen[s]es diligenter colligant, & passim pro ofsiculo è corde cerui, Pharmacopæis imperitis obtrudere. Genitale eius neruosum arefactū, sedat calorè coli, poturamenta pudèdi eius, in fluoribus alui, & ad Venerè incitandam cōmendantur; quemadmodū & sanguis, attestante Plinio *e*, aluum sistit (& secundum quosdam calculosis prodest) qui coagulum *f* sanguinem sistere, & medullam *f* ofsium, vlcera tiliarum, curare asserit: & Encelius, omnibus inflammationibus, præcipuè vuluæ, conducere scribit: imò *e* & fimum & ramenta pellis ceruinæ deiecta pumice, commendat. Et calcaneus, siue talus, siue astragalus cerui puluerisatus, dysentericis ex aqua appropriata, utilis, Schvvenckfeldio. Qua de re qui volet, libellum Sexti Philsophi Platonici de medicina ex animalibus, consulat. Fungi etiam *g* vel boleti ceruini, in vsum veniunt. Et tandem lacryma indurata, quæ omnium rarissima est, cuius nunc vsum, exhibendi modum, ab auctoribus traditum, eiusque dosin proposituri sumus.

Cùm Scribonius Largus ipsis sordibus ex oculo cerui collectis, singularem contra serpentum morsus, & ictus vim tribuat; idcirco singularem, & insitam aduersus venena vim huic Scaliger *h*, & alii adscribunt; ita vt Heurnius *i*

primæ notæ dixerit, & Principes studere debe-
 re, vt venando nansciscantur: alii *k* antidotum
 faciunt, contrà venena epotum efficacissimum,
 & prorsus diuinum: imò contra pestem, & o-
 mne iobolorum virus, & deleteria, medicamen-
 tum alexipharmacum Langius *l* asserit: hinc o-
 mnium venenorum Theriacam, cum Ianuen-
 si, Arculanus *m* statuit. Et Schvvenckfeldius,
 aduersus venena remedium præstantissimum
 esse, vim siccandi & adstringendi habere asserit.
 Quare, Amato *n* monente, ad ea valet, ad quæ
 lapillus ex ventriculo animalis extractus: &
 Fumanellus *o*, eadem vi cum lapide Bezoar ru-
 beo, puluerulento, pollere scribit: & Augenius
oo, ad cordis corroborationem, & veneni proflig-
 gationem nonnullos commendare, refert: Car-
 diacis prodesse, & contra defectus animæ, sicut
 omnes ictus venenatos, Encelius *p* auctor est.
 Pleuritidem rebellem huius potu domari, ver-
 mesque expelli, Amatus *n* expertus est: ab auri-
 gine *l* virulenta liberat: & in peste sudorem præ-
 clarè elicere, testis est Heurnius *q*: & Cardanus *r*
 commune alexipharmacum Galeno incogni-
 tum scribit, & *s* gestatum aduersus venena plu-
 rimùm prodesse Pezar, Smaragdum, & lacry-
 mam cerui credit: & Q. Serenus *t* Samonicus
 contra subitaneos dolores, febres & ostocopos
 magni fecit his verbis:

Seminecis cerui lacrymam miscere liquorì

Conuenit, atque artus illinc mulcere calentes.

Quo loci Hummelbergius vult, lacrymam esse
 lapi-

lapidè, ex lacryma cerui concretum, & esse contra venena præsentaneam medicinam, & Bezehard: quare his febribus maximè mederi, quæ originis suæ causam habeant, intus assumptum, aut extra illatum venenum, cuius virtuti resistat, illud è corpore pellendo.

Exhibendi modum addamus. Utendi modus *n* in remedio ignoto, & paucis viso, a signari, nisi coniectura vix potest, præterquam vt more Antidotorum, si eius copia data fuerit, vsurpemus. Attamen contra venena, in oleo, vel aqua Naphæ: contra febres pestilentes, in aqua nenupharis, vel acetosæ, vel alia frigida, ad minus pondere trium granorum, magno dari iuamento, Amatus auctor est. Peste correptis, cum vini momento datur, Scaliger *x*: sudorem, ait Heurnius, in peste præclare elicit, dantur tria grana ex vino, vel aqua scabiosæ: idem lib. de peste, Bezoar ad gra. 12. Hyacinthus Orientalis, Smaragdus ad gra. 6. ex aqua & vino; lacryma cerui, Topazius, Carbunculus, Sapphirus ad drachmæ vnius pondus datur. Vermes *n* puerorum vigente febre, in aqua portulacæ, sine febre, in vino propinatum, extirpat. Auenzoar *y*, filio Hali Regis Contesfrabili, huius ad pondus trium granorum hordei, vnà *z* cum vnciis quinque aquæ cucurbitæ, quæ adscititiam caliditatem mitigare potis erat, potandum dedit, & eum à virulenta aurigine, à valde noxio veneno deuorato causata, liberauit. Tandem vt habet *aa* Ponzettus, hoc trito, quando sumitur

pondus duodecim granorū hordei, expellitur omne venenum, & virus per sudorem. Vnde, ait Scaliger *bb*, tantus oritur sudor, vt penè totū solui corpus videas: quo vno *bb* pestilens virus foràs truditur. Complet enim, monente Amato *n*, opus suum lapis iste aliquando per vomitum, nonnunquam verò per secessum, plerunq; tamen per sudorem. Fabæ vnus magnitudine ex vino rubro sumptum, mirum in modum remediū dysentericis appropriatū esse, Schvëckfeldius *cc* asserit.

Et vt concludamus, minimè dubitamus, etiā ipsas lacrymas, non induratas, siue sordes, vsui medico inseruire posse, cū & alia, quæ ex excrementis cerui ortum suum habent, à Medicis & magni fiant, & in vsum veniant. Quare cerui lacrymas collectas, cordis pulsu laborantibus, auxilio esse, Gesnerus *dd* ex Physiologo auctore asserit. Sordibus his etiam mulieres quasdam ad facilitandum partum vtj, Clariss. D. Andreas Dörer, Electoris Saxonie defuncti Archiater, ad me perscripsit; addens, sed quo id cum successu fiat, ipsum adhuc latere. Imò sunt qui nūc apud nos contra venena vtantur. Nemini ergò mirum esse debet, si vt Scribonius *ee* refert, Siciliae venatores, imò & Indorum, vt ex Auenzoare Langius citat, summo studio inquirant, colligant, & magni diuendant.

a lib. 8. cap. 32. *b* 9. histor. animal. 5. *bb* de Pythiæ oraculis, & lib. 7. sermon. conuiual. cap. 2. *c* lib. 28. cap. 14. & 17. *d* lib. 8. cap. 32. & lib. 10. cap. 70. *e* lib. 28. cap. 12. & 17. *f* lib. 28. cap. 18. *g* Iordanus de peste tract.

tract. 3. cap. 9. *b* exercit. 112. Bodinus lib. 2. theatr. ad-
dens se tamen non esse expertum. *i* lib. de febribus cap.
19. *k* Ioan. Agricola, & ex eo Mizaldus, & à Bra. aduer-
sus venena remedium præstantissimum, Scaliger: potest
tamen lacrymã cerui eandem quidem virtutem habere,
quam hæbet Bezoar, at non is est, qui in Mauritania nasci-
tur, Pancirolus. Item Baldus Angelus lib. de nat. Viperae
cap. 3. 1. aduersus venena & venenatos morbos, ac in peste
miro sunt auxilio. *l* lib. 2. epist. 24. & ex eo Heurnius de
febribus. Auenzoar. 1. Theisir. citante Ioan. Agricola, & ex
hoc à Bra. *m* & ex eo à Bra. *n* in Dioscor. ex corde
vel stomacho animalis. *o* de curatione Pestis cap. 5. &
ex eo à Bra. *oo* lib. 3. de peste. cap. 8. *p* 3. de lapidib.
49. Sic Augenius lib. 3. de peste cap. 8. ad corroborandum
cor, & venena profliganda, nonnulli hunc lapidem com-
mendant. *q* lib. de Febribus. *r* lib. 2. de venen. 14.
s 3. de venen. 2. *t* de morbor. curat. *u* Iordanus de
pestis phænom. tract. 3. cap. 9. *x* exer. 112. & ex eo Lan-
gius, & Mizaldus & Schvvenckfeldius: ex hoc VVeckerus,
& à Bra: Schenckius lib. 7. de alexipharm. Schnebergerus.
y lib. 1. tract. 13. cap. 6. & ex eo Amatus in Diolc. lib. 2. e-
nar. 39. de genitali cerui agens hæc refert, Abinzoar nomi-
nans: Agricola, & ex hoc à Bra. *z* Langius 2. epist. 24.
Sic habet: in lacte, aut aqua cucurbitæ, vel rosarum disso-
lutum: Sic & Heurnius de Febribus, & Salmuth. Monar-
des lib. proprio, in Hispania inter Cordubam, & Hispalim
natum scribit, & ex aqua cucurbitæ grana tria exhibuisse.
Schenckius l. c. *aa* 2. de venen. 11. & ex eo Gefner. lib. 1.
de quadrup. lit. G. à Bra 1. de venen. 2. qui grana duo legit.
bb & ex eo Mizaldus, ex hoc VVeckerus, & à Bra. idem &
Schvvenckfeldius. *cc* in theriotrophio pag. 85. *dd* lib.
1. de quadruped. cap. de ceruo. *ee* de com-
pos. medic. cap. 42. comp. 163.

